

Brasília, louca de Jesus

Elke reis passeer ik langs Brasília. Sommige contacten waren vruchtbaar. Van andere hadden we meer verwacht. Bijvoorbeeld vorig jaar waren we uitgenodigd om voor het personeel van het Ministerie van Agrarische Ontwikkeling (MDA) te spreken. De reactie was erg positief, met interessante vooruitzichten (heruitgave van teksten uit de boeken met logo van MDA), maar de opvolging stakte. De bureaucratie in Brazilië is soms onoverkomelijk. Maar het geduldige zaaien van Sol Udry, mijn gastvrouw, heeft deze keer veel resultaat. Toevallig wordt mij vanuit het 'Poëziebos Brugge' (0) volgende tekst doorgestuurd:

Ons wachten is niet zinloos, Vaclav Havel

“Ik geloof dat wij moeten leren wachten zoals wij leren scheppen. Wij moeten geduldig de graankorrels zaaien en de aarde waarin zij gezaaid zijn koppig water blijven geven en het gewas zelf zijn tijd gunnen. We kunnen een plant niet voor de gek houden, net zomin als wij de geschiedenis voor de gek kunnen houden. Maar we kunnen haar wel water geven. Geduldig elke dag opnieuw, met begrip, met mededogen, met liefde.”

Leuk!/Legal!, want aan het eind van een toespraak/dialogo laten we soms een student de openingstekst van het boek 'Legal! Optimisme – realiteit – hoop' voorlezen, waarin Vaclav Havel het verschil uitlegt tussen 'Optimisme' en 'hoop'. Ik zeg er dan altijd bij dat ik elk jaar meer pessimistisch naar Europa terugkeer (omwille van wat hier kapot gemaakt wordt voor de vleesconsumptie in Europa, China en Japan + dat dit een historische dynamiek is waaraan we niet veel kunnen veranderen: als een volk 1 % meer economische macht krijgt, gaat het gemiddeld 0,5 % meer vlees eten...; voor China met zijn groeiende, kapitaalkrachtige middenklasse en met 20 % van de wereldbevolking kan dat tellen), maar dat de hoop mij op de been houdt (de hoop, omwille van de openheid bij vele universiteiten en landbouwscholen om het over een hoognodige paradigmashift te hebben; de hoop die gevoed wordt door de vele sociale bewegingen, vakbonden, NGO's. Hier en daar zelfs een politicus of ondernemer.)

25 jaar Wervel

Toen ik nog medeverantwoordelijke was van het bezinningscentrum in de abdij van Averbode gaven we anno 1986 een lenteweekend 'De lange adem. Van 1968 tot 1986'. Vanuit het boek 'Mozes' van Cor Ria Leeman. Het werd een inspirerende bijeenkomst om je te scholen in geduld en uithoudingsvermogen. Training in het klassieke 'geloof-hoop-liefde'-trio, ja, maar in een eigentijdse invulling en beleving. Heel aards. Met de voeten op de grond. Voorwaar, een levenslange zoektocht naar een verankerde, transreligieuze spiritualiteit. Het was ook op dat weekend dat we in Vlaanderen/België voor het eerst enkele zangen van Herman Verbeek inoefenden. Later zouden zangweekends met Verbeek zelf volgen. Uit die indringende dagen in de eeuwenoude paardenstallen van de abdij groeide dan weer het idee om een landbouwweekend te organiseren..., waaruit op zijn beurt Wervel ontstond. Van een lange adem gesproken! Volgend jaar: 25 jaar Wervel, met onderweg toch wel enkele

Komt, mijn vrienden. Een nieuwe wereld wacht. Tot achter de zonsondergang wil ik varen. Al is de oude kracht niet meer, die hemel en aarde verzette, we zijn wat we zijn : ons hart verlangt naar grootse daden. Tijd verzwakt ons, wilskracht versterkt ons om te streven, te zoeken, te vinden en niet te wijken. (Lord Tennyson, in 'Dead Poets Society' inspiratie bosdichters)

'resultaten'. Wie kan dat meten?

Cerrado en creatieve bevolkingsgroepen

De ochtend begint met wat rusten, want jicht teistert nog altijd mijn linker voet en de reizen zijn zwaar. Niet meteen bevorderlijk voor deze kwaal. Gelukkig heeft de volkswijsheid hier allerlei remedies. Sinds vandaag drink ik thee van geplette zaden van de 'Sucupira branca'. Benieuwd of het gaat helpen.

Na de rust zoeken we een interessante club op: Instituto Sociedade, População e Natureza/ Instituut Maatschappij, Bevolking en Natuur (ISPN) (1). Ze startten ook het project Cerratinga op: om de biodiversiteit van de Cerrado en Caatinga te bewaren en te commercialiseren (2).

Nadien in Embrapa Brasília (Het Ilvo 'van bij ons') ontmoeting met de stichter van Ecodata, Donizete Tokarski (3). Ook zij zetten zich al jaren in voor het behoud van en verstandige ontwikkeling in de Cerrado. Tokarski is al een oudgediende die als kabinetschef werkte op het ministerie van landbouw en nadien bij de Incra (landhervorming). Hij stelde voor om niet louter lineair (en erg westers) stukken grond af te meten voor de kolonisten in het Amazonegebied, maar de andere logica te volgen van de oospronkelijke bevolking. Bijvoorbeeld rubbertappers gaan zigzag door het woud van de ene rubberboom naar de volgende interessante rubberboom. Ze hebben geen boodschap aan afgegrensde stukken grond en aan eigendomsdocumenten. Zo werden in die tijd de eerste 'assentamentos extrativistas' opgericht (vanuit die andere logica nederzettingen uitbouwen, die het woud niet kappen, maar een economie opbouwen vanuit de biodiversiteit die in het gebied aanwezig is).

Deze organisaties zijn niet te missen voor de film die Wervel volgend jaar wil maken (over biodiversiteit aan beide kanten van oceaan, met focus Cerrado, en fair trade) en voor de eventuele Wervelreis, omwille van 25 jaar Wervel.

Brasília louca de Jesus

Nadien reizen we vlug naar de campus van IFET Brasília (technische landbouwschool) en de nieuwe Campus van de UNB (Federale Universiteit van Brasília), beiden in Planaltina. Onderweg stoot je op de onvermijdelijke banners, die je alleen maar in Brazilië kan tegenkomen: "Brasília louca de Jesus/ Brasília, gek van Jezus" hangt over de autostade en een andere probeert je aandacht te trekken met 'Mercadão Autopesas/Grote Markt van autoonderdelen', met daarbij... de beroemde foto van Ché Gevara geplakt.

We zijn enkele dagen voor Palmzondag: Jezus die in Jeruzalem, het Centrum van de macht, als held wordt binnengehaald. Een beetje later bekoopt hij het met foltering en dood. Zou hij het kunnen verteren dat vooral allerlei gekke Pinksterkerken hem zo binnenhalen in Brasília, het centrum van de macht in dit immense subcontinent dat Brazilië heet? En wat heeft Ché te maken met autoonderdelen? Hoe worden telkens opnieuw iconen voor het eigen belang ingeschakeld en misbruikt?

Heeft die Jezusgekte wel iets te maken met wat we vandaag hopen te doen: de totale vernietiging van Cerrado proberen voorkomen? Ik vrees van niet. Gelukkig zijn er nog andere lijnen die zich op iconen van bevrijding inspireren. Vandaag bereikt me een mail dat in België bisschop Jan Van Cauwelaert 100 jaar geworden is. Hij is altijd een bijzonder open man geweest, begaan met gerechtigheid en vrede. In 1986 trokken we samen met 16 'Getuigen voor Vrede' naar de Verenigde Staten en dat i.v.m. de oorlogen in Midden-Amerika. Van Cauwelaert legde vanuit zijn internationaal opgebouwd netwerk de contacten en dat in het pre-internettijdperk.

Komt, mijn vrienden. Een nieuwe wereld wacht. Tot achter de zonsondergang wil ik varen. Al is de oude kracht niet meer, die hemel en aarde verzette, we zijn wat we zijn : ons hart verlangt naar grootse daden. Tijd verzwakt ons, wilskracht versterkt ons om te streven, te zoeken, te vinden en niet te wijken. (Lord Tennyson, in 'Dead Poets Society' inspiratie bosdichters)

Ongelooflijk hoe hij dat voor elkaar kreeg! Graag wil ik hem in dit stuk even gedenken. Ook Marcelo Barros, die ik dinsdag in Goiânia ga ontmoeten. Hij staat samen met Leonardo Boff en vele anderen voor een integratie van bevrijdingstheologie, ecologische spiritualiteit en actie (4). Het was Jan Van Cauwelaert die me als negentigjarige nog uitnodigde om over bevrijdingstheologie, anno 2004, te praten. Hij had namelijk een artikel gelezen van ondergetekende dat deze theologie nog wel degelijk springlevend is. Hij was bijzonder benieuwd. Het zijn van die sterke figuren, die je overal vindt, óók binnen de kerken. Neem nu Dom Balduino, dominikaan, oud-bisschop van Goiás-Velha en jarenlang voorzitter van CPT-national (Comissão Pastoral da Terra/pastorale commissie van de grond). Ook hij heeft nu een hoge leeftijd bereikt, maar hij kan nog zeer te keer gaan tegen de internationale agrobusiness die Brazilië overhoop haalt. Het was ook dezelfde Dom Balduino die ons vroeg om de strijd voor het behoud van de Cerrado te internationaliseren. Wat Wervel nu al vijf jaar probeert te doen.

Technologisch Optimisme en Hoop?

De dialogen in het IFET en de UNB waren bijzonder inspirerend. Eigenlijk niet evident om studenten op een vrijdagavond in de aula te houden. En toch, ze waren er: 100 geïnteresseerden. Chapeau! O.a. studenten die opgeleid worden om op het platteland ('o campo') van Tocantins, Mato Grosso, Goiás en Distrito Federal onderwijs te geven, vanuit de eigen plattelandsrealiteit. Daarom is hun opleiding ook opgebouwd in het systeem van alternância (14 dagen aan de universiteit; 14 dagen in de eigen context, om niet het contact met de achterban te verliezen). Het is belangrijk dat ze in hun opleiding meekrijgen hoe juist de ecosysteem van hùn Cerrado het materiaal is voor een meer duurzame toekomst. Omdat het ook om lanceringen van het nieuwe boek 'Soja, tesouro ou tesaura?'/Soja, schat of schaar?' gaat, laten we telkens enkele studenten voorlezen uit de inleiding met de onuitwisbare bijdragen van Rachel Carson, Hannah Arendt en Thomas Merton. Aan het eind klinkt steevast de tekst 'Hoop' van dezelfde Václav Havel:

“Hoop is niet hetzelfde als optimisme, evenmin de overtuiging dat iets goed zal aflopen, wel de zekerheid dat iets zinvol is ongeacht het resultaat.”

Luc Vankrunkelsven,
Oca do Sol (5), Brasília, 11 april 2014.

(0) www.poeziebos.be

(1) www.ispn.org

(2) www.cerratinga.org.br

(3) www.ecodata.org.br

(4) Zie i.v.m. Marcelo Barros de Nederlandstalige boeken van Uitgeverij Averbode: 'De spiritualiteit van water', 'Dom Hélder Câmara. Behoud de profetie' en 'Hemel en aarde huwen'.

(5) 'Oca do Sol', letterlijk 'hut van de zon' is een Ecovila aan de rand van Brasília. 'Oca' is de benaming voor de oorspronkelijke woning van índios. Het is een ontmoetingscentrum voor tal van groepen. Zie ook: 'Het bedorven feest van de Cerrado' in 'Legal! Optimisme – realiteit – hoop', Wervel 2012, en in de Wervelkatern 'De Cerrado bedreigd', september 2013.

Komt, mijn vrienden. Een nieuwe wereld wacht. Tot achter de zonsondergang wil ik varen. Al is de oude kracht niet meer, die hemel en aarde verzette, we zijn wat we zijn : ons hart verlangt naar grootse daden. Tijd verzwakt ons, wilskracht versterkt ons om te streven, te zoeken, te vinden en niet te wijken. (Lord Tennyson, in 'Dead Poets Society' inspiratie bosdichters)